

LLIBRES PER PENSAR

D'entrada

Paquita Sanvicén-Torné

Estimar és un art que necessita mim, atenció i, sobretot, molt de cap

Les relacions amoroses han estat una temàtica tothora present al llarg dels temps en gèneres com la literatura (narrativa, poesia, contística...) el teatre i el cinema. Paral·lelament, han estat també un motiu clàssic d'anàlisi i reflexió teòrica dels científics socials. Les transformacions profundes que la globalització i les xarxes provoquen en les maneres de viure i entendre l'existència i els hàbits de relació han fet que, especialment en la darrera dècada i mitja, hagi repuntat l'interès per l'amor com a objecte d'estudi, especialment en el camp de la sociologia. En aquest sentit, aportem alguns títols rellevants a les referències bibliogràfiques.

Volgudament, però, el llibre que presentem en aquest 4t monogràfic no és de la nova fornada. *L'art d'estimar*, escrit al 1956, és probablement la primera gran reflexió rigorosa i científica sobre l'amor, feta des del cap i no des del sentiment. Pensat després del seu emblemàtic *Por a la llibertat* (1941), s'ha traduït a la majoria d'idiomes del món amb més d'un centenar d'edicions. Per això en parlem. Nascut el 1900, Erich Fromm va viure 80 anys intensos marcat, com ell mateix reconeix (Fromm, 2008:11-15), per ser fill únic, de pares jueus molt practicants. Les vivències familiars, les característiques paternes i l'educació rebuda el van portar a interessar-se per les raons que motiven les reaccions humanes. Un interès que l'atansa a la psicoanàlisi freudiana i més tard a les teories marxistes. Filòsof i sociòleg mundialment reconegut, vinculat a l'escola de Frankfurt, desenvolupa i argumenta en aquest llibre de manera clara i suggerent la tesi que sosté des del títol: Estimar és un art.

L'amor, afirma, no és cap follia, ni impuls, ni atzar, ni res que s'hi assembli. És quelcom que demana coneixement, cultiu i esforç. Fromm es dol de la banalització en les relacions amoroses que veu en la seua societat contemporània i front la creença general que "no hi ha res per aprendre sobre l'amor" demostra tot el contrari: és un art i com totes les arts, per ser-ne un expert, s'ha de conèixer i assimilar. Abans de res, l'individu n'ha de ser conscient. Ningú neix sabent estimar, ni què és estimar, ni com s'estima. Se n'ha d'aprendre. Per fer-ho, cal seguir el mateix procés que demana la pràctica avançada de qualsevol art o competència: dominar la teoria primer i la pràctica després. Repassa l'existència humana des del moment en què Adam i Eva descobreixen que són diferents i per ser-ho estan i se senten sols.

referències bàsiques

- / Bauman, Z. (2005). *Amor líquido. Acerca de la fragilidad de los vínculos sociales*. Madrid: Fondo de Cultura Económica
  - / Beck, U. (2012). *Amor a distancia: nuevas formas de vida en la era global*. Barcelona: Paidós
  - / Beck, U. & Beck-Gernstein, E. (2001). *El normal caos del amor*. Madrid: Alianza Editorial
  - / Fromm, E. (1956). *The art of loving*. New York: Harper
  - / Fromm, E. (1956). *El arte de amar. Una investigación sobre la naturaleza del amor*. Barcelona: Paidós
  - / Fromm, E. (1956). *L'art d'estimar*. Barcelona: Edicions 62
  - / Fromm, E. (1979). *La por a la llibertat*. Barcelona: Edicions 62
  - / Fromm, E. (1981). *La condición humana actual y otros temas de la vida*. Barcelona: Paidós
  - / Fromm, E. (1983). *El amor a la vida: conferencias radiofónicas*. Barcelona: Paidós
  - / Fromm, E. (1994). *La patología de la normalidad*. Barcelona: Paidós
  - / Fromm, E. (2008). *Las cadenas de la ilusión: una autobiografía intelectual*. Barcelona: Planeta
  - / García-Andrade, A. (2013). *Una lectura del amor desde la sociología: algunas dimensiones de análisis social*. Sociológica, 28 (80), pp. 155-188
  - / Giddens, A. (2000). *La transformación de la intimidad. Sexualidad, amor y erotismo en las sociedades modernas*. Madrid: Cátedra
  - / Gomez, J. (2008). *El amor en la sociedad del riesgo: una tentativa educativa*. Barcelona: El Roure
  - / Illouz, E. (2012) *¿Por qué duele el amor? Una explicación sociológica*. Madrid: Katz
  - / Luhmann, N. (1995). *El amor como pasión*. Madrid: Península
- Amb el suport de la Unitat de Biblioteca i Documentació de la UdL**

Segons ell, el problema al qual s'enfronten les persones de totes les èpoques és haver de buscar solucions per evitar el que anomena "separatit", o sigui soledat. Per a Fromm, amor és un actiu de l'existència, sinònim d'igualtat, llibertat, unió... i contrari a l'anul·lació de l'altre, la submissió, la passió esclavitzadora... Aquestes són maneres d'entendre i practicar l'amor que no li interessaven gens perquè, diu, no ho són pas.

L'amor és actiu afirma: ni arrencada passional ni efecte passiu. Estimar és fonamentalment donar, no rebre. Molts passatges de Fromm ens fan pensar en el moment actual... sembla que ens digui estimar no fa mal, no ha de fer mal, no ha de ser una presó. Donar no significa renúncia, ni privacions, ni sacrifici. Donar és sinònim de donar-se, d'enriquiment. No es dona per rebre: es dona per ser feliç. Comporta cura, responsabilitat, respecte i coneixement. Fromm és molt crític amb la seua societat contemporània que veu accelerada, superficial, egoista... practicant i buscant un tipus d'amor que és, i fa, esclau. Així, dedica un llarg capítol a la desintegració de l'amor en

la societat occidental contemporània.

Acabada la lectura d'aquest apassionant llibre, el lector es queda amb una colla de preguntes que li agradaria poder fer a l'autor. Seria extraordinari comptar ara amb la seua lúcida ment per analitzar la societat actual. Tot i que no és possible, podem deixar volar la ment e imaginar la conversa... Fromm escrivia al 1956 que la gent de la seua època que era capaç d'estimar —en el sentit profund, alliberador que ell li donava— eren una excepció—; que l'estimar actiu, sense egoïsmes, autoritatismes ni anul·lació de l'altre, era un índex marginal...

A la vista de com es manifesten les relacions en tot el que portem de segle, que el joc de l'amor fet espectacle banal és un esquer mediàtic que mou audiències (*Firts Dates, Quien quiere casarse con mi hi*, etc.), que és alhora la raó de ser d'una colla d'*apps* de contactes i webs de cites amb què les noves maneres de fer i de ser en l'espai virtual omplen el mercat per afavorir —això diuen— l'aventura de l'atzar per a coneixences i atraccions... què creieu que diria?

Grup de Reflexió Sobre Sociologia Contemporània

Aquestes pàgines estan elaborades per l'equip de professors i estudiants de la Universitat de Lleida

adscrit al GESEC, Grup consolidat d'Estudis sobre Societat, Salut, Educació i Cultura.

Feu-nos arribar qualsevol suggeriment, comentari o proposta de llibre a: gercs.udl@gmail.com

Ens cal aprendre a estimar?

JOAN MANUEL DEL POZO I ÀLVAREZ
PROFESSOR DE FILOSOFIA DE LA UNIVERSITAT DE GIRONA, ON EXPLICA FILOSOFIA ANTIGA I ÈTICA APLICADA A LES FORMES D'ACCIÓ SOCIAL

La majoria de les persones pensen que l'amor en la vida és tan natural com respirar l'aire o païr els aliments; i que el sabran practicar sense esforç, sense haver-hi de pensar, sense haver-ne d'aprendre. El llibre de Fromm ens convida a entendre l'amor com un aprenentatge que, com tots, necessita coneixement i dedicació. D'aquí que parli de l'"art" d'estimar. No tant en el sentit estètic –per exemple *l'art de la pintura*–, com en el sentit d'habilitat, destresa, a fer certes coses adquirida amb l'estudi, l'experiència, l'observació, –per exemple, *l'art de viure bé*–.

L'aprenentatge de l'art d'estimar –avisa– no és fàcil: i és que l'amor en el llibre és tractat des d'una alta exigència ètica. Fromm hi desplega una reflexió que combina amb equilibri i alhora amb distància crítica –és a dir, sense cap dogmatisme doctrinari- principis marxistes i psicoanalítics, en els quals s'havia format i dels quals ha estat una autoritat intel·lectual reconeguda; i per això i la seva obertura mental se'l té com un clàssic del pensament

humanista contemporani. Avui la seva teoria de l'amor continua essent fins i tot més necessària que quan la va escriure; justament perquè el principi i les condicions socials del capitalisme, que ell veu en contradicció amb el principi de l'amor, s'han aguditzat; i, per tant, és més necessari que mai aprendre a estimar si no volem que la nostra feblesa o dèficit d'amor –per a ell l'única resposta satisfactòria al problema de l'existència humana– ens deixi en una societat de desampar –on sembla que ja hem arribat: societat "de valors líquids" (Bauman), o "del cansament" (B. Chul Han) o "del malestar" (Pardo)–. El fil conductor de la seva tesi és que l'amor veritable només es realitza integradament o barrejadament amb la maduració personal, que només pot ser feta de cura, responsabilitat, respecte i coneixement; que són, alhora, base de la capacitat amorosa i de la plenitud humana individual i social. S'entén, doncs, que ens calgui i ens valgui la pena un bon aprenentatge.

Cati Cardona Orvay

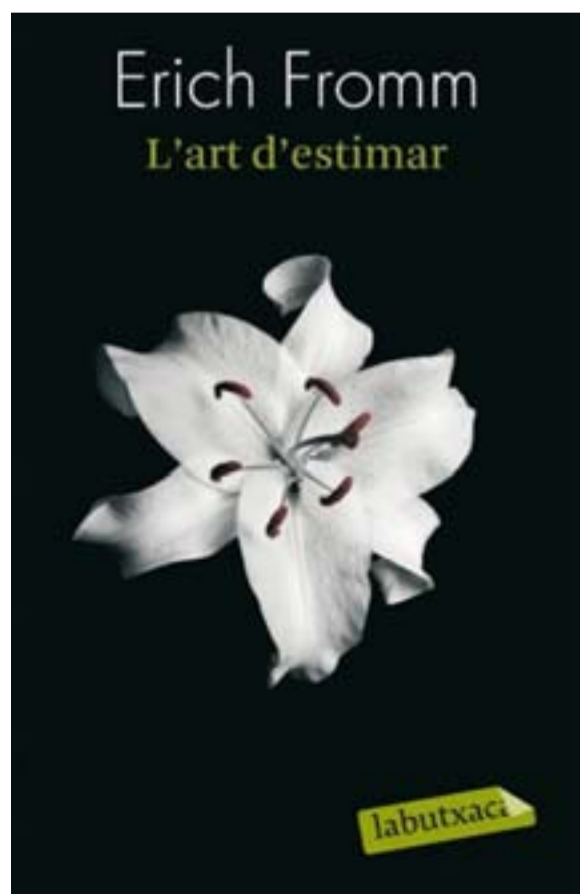
Tan sols quan et coneixes et pots estimar

Les persones escapen de la solitud perquè aquesta és el contrari a l'amor. Per combatre-la, Erich Fromm proposa tractar l'amor com un art. Tothom té un art que se li dona bé i gairebé no coincideix amb el dels altres, però l'amor podria ser l'art en comú per a tots, si sabem com emprar-lo. L'amor ens fa humans, i de vegades la mala praxis d'aquests ens pot deshumanitzar. Són les dues cares de la moneda, al mateix temps. També fa una reflexió de la societat capitalista, que influeix a la manera d'estimar. Aquest llibre podria ser concebut com la guia d'estimar de manera sana, la independència personal front el no trobar l'amor, en controvèrsia la desesperació desbocada que cau al precipici per trobar-lo, acceptant tot tipus de normes sense llegir el "contracte".

L'autor pretén que agafem l'amor de la mà i camini al nostre ritme, que balli al compàs dels nostres moviments; no un supòsit inabastable que ens creï mals moments. És important començar pel principi: aprendre a estimar, i això com ho fem? Estimant-nos a nosaltres mateixos. Tan sols quan et coneixes pots estimar-te. Milers i milers de persones viuen a gran velocitat envoltades de rutines que creuen importants, mentre deixen l'assignatura més rellevant per al setembre de cada any: la introspecció, saber qui som, tan sols quan saps qui ets saps cap on vols anar.

Fromm parla del procés d'estimar algú i diu que les persones no enfoquem bé la direcció de l'amor. Aquí resideix la gran dificultat i la gran insatisfacció: les persones segons l'autor consideren que estimar és una tasca fàcil i que trobar a qui estimar una tasca realment difícil-

tosa, però això no és així, ell trenca amb aquesta teoria, diu que estimar és realment el complicat, el que ens crea mal de caps. Tot això va relacionat en el que comentava abans: si no t'estimes a tu mateix, no mostraràs les teves virtuts, si no et coneixes no et coneixeran, i així serà molt difícil que et puguin estimar.

Punts de vista

Isabel Labrador Nieto

Estimar és més que superar la por a la soledat

En aquests temps que parlem de "consens", "respecte", "igualtat" o "unitat"; en aquestes dates de celebracions que acabem de passar amb els nostres éssers estimats, on es desitja que presideixi a les taules "l'amor" i la "pau", com no esmentar aquest clàssic de la sociologia?

Tot plegat, aquests conceptes universals i abstractes tenen unes arrels molt més profundes i històriques a la nostra societat de les que a priori ens pensem. L'autor, en aquest còctel de sociologia i psicoanàlisi social, ja ens ho adverteix en un principi: no es un llibre que et descobrirà l'art de la seducció o que t'ajudarà a mantenir la passió a les teves relacions sexo-afectives; tampoc un llibre d'autoajuda, però sí d'autoreflexió. Estimem d'una manera madura i lliure? Estimem d'una manera infantil, materna, paterna, fraterna...? I a qui? Ens deixem emportar per l'angoixa existencial de l'ésser humà i anem a la recerca, desesperada o conformista, de la superació de la "soledat"?

"Soledat", aquest estat tan mal vist, és conseqüència de la "separitat", i aquesta de la raó, ens indica Fromm. La raó que dota l'ésser humà de la seva condició privilegiada, de consciència tètica de sí mateix i que ens permet diferenciar-nos conscientment de l'altre, de la societat i de la

natura. Segons ell, això ens provoca "l'angoixa existencial" –d'aquella sobre la que ja va teoritzar el filòsof protestant Kierkegaard, i que van desenvolupar ulteriorment tant Heidegger com Sartre– i, per tant, necessitem estimar i ser estimats per superar-la.

I vet aquí la paradoxa sobre la qual ens il·lustra el llibre: l'impuls més pur i humà, "estimar", acaba pervertit per la lògica de mercat, quelcom que incorporem durant el nostre de procés de sociabilització –igual al de producció de mercaderies– i ens fa creure que és decidir lliurement caure en el parany de la unitat homogeneitzadora del mercat (social), únicament per superar la soledat. Podem canviar-ho?

